

H. G. WELLS
ZAMAN MAKİNESİ

Çeviren
Volkan Gürses

Önsöz
Patrick Parrinder

1

Zaman Yolcusu (ondan böyle söz etmek daha uygun) bize derin bir konuyu açıklamaktaydı. Kurşun rengi gözleri parlıyordu ve kırpışıyor; genellikle solgun duran yüzü kıpkırmızı, hayat dolu görünüyordu. Ateş harıl harıl yanarken, gümüş zambakların içinde kamaşan ışıkların yumuşak aydınlığı, bardaklarımızda ansızın belirip kaybolan kabarcıkları yakalıyordu. Sandalyelerimiz, ki hepsi onun icadıydı, yalnızca üzerlerine oturmaya yaramakla yetinmeyerek bizleri kucaklıyor ve okşuyordu; düşüncelerin doğruluk ağlarına takılmadan zarif ve rahatça akabileceği, akşam yemeği sonrasının o zevkli havası vardı ortada. Ve biz tembel tembel oturup onun bu yeni paradoks konusunda duyduğu hevese ve yaratıcılığına imrenirken; o, cılız işaret parmağıyla maddeleri imleyerek konuyu bize sundu.

“Beni dikkatle dinlemelisiniz. Neredeyse tüm evrende kabul görmüş olan bir iki fikri yalanlamak zorunda kalacağım. Örneğin, size okulda öğretmiş oldukları geometri, tamamen bir yanlış kavrama üzerine kuruludur.”

“İlk adımı atmamızı beklemek için fazla geniş bir konu değil mi bu?” dedi Filby; kızıl saçlı, tartışmacı biriydi.

“Mantıksal temeli olmayan bir şeyi kabul etmenizi istemek değil gayem. Yakında, sizden beklediğim kadarını kabul edeceksiniz. Matematiksel bir çizginin, sıfır kalınlığın-

da bir çizginin gerçek bir varlığa sahip olmadığını bilirsiniz, elbette. Size bunu öğrettiler mi? Bir matematiksel düzlemin de öyle. Bunlar yalnızca soyutlama.”

“Buna şüphe yok,” dedi Psikolog.

“Ne de yalnızca uzunluğu, genişliği ve kalınlığı olan bir küp gerçek anlamda var olabilir.”

“Buna katılmıyorum,” dedi Filby. “Katı bir cisim kesinlikle var olabilir. Bütün gerçek nesnelere...”

“Çoğu insan böyle sanıyor. Ama bir düşünün. Anlık bir küp var olabilir mi?”

“Seni anlamıyorum,” dedi Filby.

“Varlığını bir an bile sürdüremeyen bir küp gerçekten var olabilir mi?”

Filby düşüncelere daldı. “Açık ki,” diye sürdürdü konuşmasını Zaman Yolcusu, “gerçek bir cismin dört yönde uzanması gerekir. Cisim, uzunluğa, genişliğe, derinliğe ve sürekliliğe sahip olmalıdır. Ne var ki, insanoğlunun doğal bir sakatlığı sonucu, ki bunu da sizlere birazdan açıklayacağım, bu gerçeği gözden kaçırmaya eğilimliyiz. Gerçekte dört boyut vardır, üçüne uzayın üç düzlemi adını veriyoruz, bir dördüncüsüyse zamandır. Fakat önceki üç boyutla sonuncusunun arasına gerçekdışı bir ayırım çekilmekte, çünkü bilincimiz, kesintilerle, o sonuncusu boyunca, yaşamlarımızın başından sonuna dek tek bir yönde hareket eder.

“Bu,” dedi, lambanın üzerinden purosunu tekrar yakmak için şekilden şekle giren çok genç bir adam, “bu çok açık, doğrusu.”

“Şimdi, bu gerçeğin yaygın bir biçimde göz ardı edilmesi çok garip,” diye devam etti Zaman Yolcusu, neşesi biraz artmıştı. “Dördüncü Boyut’tan bahseden bazı insanlar onu anlattıklarını bilmeseler de, aslında Dördüncü Boyut ile kastedilen budur. Zamanı değerlendirmenin yalnızca bir diğer

yoludur bu. Bilincimizin onun üzerinde hareket etmesi dışında, Zaman ile öteki üç boyut arasında hiçbir fark yoktur. Fakat bazı ahmaklar bu fikrin yanlış tarafına tutunmuşlar. Bu Dördüncü Boyut hakkında onların tüm söyleyebileceklerini hepimiz duymuşsunuzdur, öyle değil mi?”

“Ben duymadım,” dedi Eyalet Başkanı.

“Basitçe şöyle. Matematikçilerimizin kabul ettiğine göre, uzayın üç tane boyutu vardır. Bunlara uzunluk, genişlik, derinlik adı verilir ve bunlar her zaman diğer ikisine dik olan üç tane düzleme atfen tanımlanabilirler. Ancak bazı felsefeciler niçin özellikle üç boyut diye sormaktalar –neden üçüne de dik başka bir yön olmasın– hatta bir dört boyutlu geometri kurmayı bile denemişlerdir. Daha bir ay kadar önce Profesör Simon Newcomb, New York Matematikçiler Derneği’ne açıklıyordu bunu. Yalnızca iki boyutu olan düz bir yüzeyin üstüne üç boyutlu katı bir cisim nasıl resmedebileceğimizi biliyorsunuz, onlar da buna benzer bir şekilde –eğer nesnenin perspektifine hakim olabilirlerse– üç boyutlu modeller sayesinde, dört boyutlu olanı da resmedebileceklerini düşünüyorlar. Anlıyor musunuz?”

“Sanırım,” diye mırıldandı Eyalet Başkanı ve kaşlarını çatarak, kendi düşüncelerini çözümlemeye koyuldu; mistik sözler mırıldanmış gibi dudakları oynuyordu. Bir süre sonra, pek gerisi gelmeyen bir tavırla canlanarak, “Evet, galiba şimdi anlıyorum,” dedi.

“Pekâlâ, sizlere, bu Dört Boyut geometrisi üzerinde bir süredir çalışmakta olduğumu söylemekte bir sakınca görmüyorum. Aldığım sonuçlardan bazıları hayli ilginç: Örneğin, burada bir erkeğin sekiz yaşındaki halinin resmi var, on beşindeki, on yedisindeki, yirmi üçündeki, vesaire. Bütün bunlar açıkça, onun sabit ve değişmez bir şey olan dört boyutlu varoluşunun bölümleri, üç boyutlu ifadeleri sanki.”

Bu sözlerin sindirilmesi için gereken aradan sonra, “Biliminsanları,” diye devam etti sözlerine Zaman Yolcusu, “çok iyi biliyorlar ki, zaman yalnızca bir çeşit uzaydır. Burada herkesçe bilinen bilimsel bir şema olan, bir hava durumu kaydı var. Parmağımla çizdiğim bu çizgi, barometrenin hareketini gösteriyor. Dün şu yükseklikteydi, geceleyin düştü, sonra bu sabah yeniden yükseldi ve yavaş yavaş buraya kadar geldi. Cıva sütunu bu çizgiyi uzayın genelde bilinen boyutlarından birinde çizmedi şüphesiz, öyle değil mi? Ama böyle bir çizgiyi kesinlikle çizdi; o halde varacağımız sonuç şu ki, bu çizgi, zaman boyutunda çizildi.”

Gözlerini dikmiş, ateşteki bir kömürü seyrederken, “Fakat,” dedi Doktor, “eğer zaman sadece uzayın dördüncü boyutuysa, niçin her zaman değişik bir şey sayılmış ve niçin hâlâ öyle sayılmaktadır? Ayrıca, uzayın diğer boyutlarında hareket edebildiğimiz gibi neden zamanın içinde hareket edemiyoruz?”

Zaman Yolcusu gülümsedi. “Uzayın içinde o kadar rahat hareket edebileceğimizden emin misiniz? Sağa ve sola gidebiliriz, arkaya ve öne, rahat rahat, insanlar da hep öyle yapagelmişlerdir. İki boyutta özgürce hareket ettiğimizi kabul ediyorum. Peki ya yukarı ve aşağı? Burada yerçekimi bizi sınırlar.”

“Pek değil,” dedi Doktor. “Balonlar var.”

“Ama balonlardan önce, arkası gelmeyen zıplamaları ve yüzey eşitsizliklerini saymazsak, dikey hareket konusunda hiçbir özgürlüğü yoktu insanın.”

“Yine de, bir parça yukarı ve aşağı hareket edebiliyorlar,” dedi Doktor.

“Aşağı, yukarıdan ziyade aşağı.”

“Zamanda ise hiç hareket edemez, mevcut andan kaçamazsınız.”

“Sevgili bayım, işte yanıldığımız nokta da bu. Tüm dünyanın yanılmış olduğu nokta bu işte. Mevcut andan devamlı kaçmaktayız. Maddesel olmayan ve hiçbir boyutu bulunmayan zihinsel varoluşlarımız beşikten mezara kadar, sabit bir hızla Zaman Boyutu’ndan geçmekte. Tıpkı, yaşamımıza dünya yüzeyinden 80 km. yukarıda başlasaydık, aşağı yol alacak olmamız gibi.”

“Ancak mesele şu ki,” diye söze karıştı Psikolog. “Uzayın içinde bütün yönlere doğru hareket edebilirsiniz, ama zamanın içinde hareket edemezsiniz.”

“İşte büyük buluşumun özü. Ancak zamanın içinde hareket edemeyeceğimizi söylerken yanıyorsunuz. Örneğin, bir olayı çok keskin bir şekilde hatırlıyorsam onun meydana geldiği âna geri dönerim; dalgınlaşıyorum, sizin tabirinizle bir an için geriye zıplarım. Tabii ki belli bir süre için geride kalma şansımız yok, bir vahşinin ya da hayvanın yerden iki metre yukarıda asılı kalmasından daha çok değil. Ancak medeni bir insan bu açıdan bir vahşiden daha iyi durumdadır. Bir balonun içinde, yerçekimine karşı yukarı çıkabiliyor, peki o halde Zaman Boyutu’nda sürdürdüğü yolculuğunu eninde sonunda durdurabilmeyi veya hızlandırabilmeyi, hatta geri dönüp aksi yönde yolculuk yapabilmeyi niçin ümit etmesin?”

“Ah, bu,” diye atıldı Filby. “Tamamen...”

“Neden olmasın?” diye sordu Zaman Yolcusu.

“Mantığa aykırı bu,” dedi Filby.

“Ne mantığı?” dedi Zaman Yolcusu.

“Tartışarak siyahı beyaz gösterebilirsiniz,” dedi Filby, “ama beni asla ikna edemeyeceksiniz.”

“Muhtemelen edemeyeceğim,” dedi Zaman Yolcusu.

“Ama artık Dört Boyut geometrisindeki araştırmalarımın

hedefini görmeye başlıyorsunuz. Uzun zaman önce bir makineye dair belli belirsiz bazı sezgilerim vardı...”

“Zamanda yolculuk etmek!” diye bağırdı Çok Genç Adam.

“... uzay ve zamanın herhangi bir yönünde, sürücünün keyfine göre rastgele yolculuk edecek.”

Filby bir kahkahayla kendini avuttu.

“Ama deneysel ispatlarım var,” dedi Zaman Yolcusu. “Bir tarihçi için fevkalade kullanışlı olurdu,” dedi Psikolog. “İnsan geçmişe gidebilir ve örneğin Hastings Savaşı ile ilgili bilgilerimizin doğru olup olmadığını öğrenebilir!”

Doktor, “Dikkat çekeceğinizi düşünmüyor musunuz?” diye sordu. “Atalarımızın anakronizmlere karşı pek hoşgörüsü yoktu.”

“İnsan gidip Yunancayı Homeros veya Platon’un ağzından öğrenebilir,” dedi Çok Genç Adam.

32 “O durumda seni yetersizlikten sınıfta bırakırlardı. Alman alimler Yunancayı o kadar geliştirdiler ki...”

“Sonra gelecek de var,” dedi Çok Genç Adam. “Bir düşünsenize! Yatır tüm paranı, o faizde çoğalırken sen hızla yoluna devam et!”

“Ve de sonunda katı komünist bir temel üzerine kurulmuş bir toplumla karşılaş,” dedim.

“Bütün aşırı abartılı bu teoriler!” diye söze girdi Psikolog.

“Evet, bana da öyle görünüyordu, o yüzden bu konuda ağzımı hiç açmadım, ta ki...”

“Deneysel ispata kadar!” diye haykırdım. “Bunu ispat edecek misiniz?”

“Deneymiş!” diye bağırdı Filby. Beyni sulanmaya başlıyordu.

“Ne olursa olsun, şu deneyinizi bir görelim,” dedi Psikolog. “Ancak biliyorsunuz ki, bütün bunlar martaval.”

Zaman Yolcusu hepimize gülümsedi. Sonra elleri pantolonun ceplerinde, hafifçe gülümsemeyi sürdürerek yavaşça odadan çıktı; laboratuvarına giden uzun koridorda terliklerinin yere sürttüğünü duyduk.

Psikolog bize baktı. “Elinde ne var acaba?”

“Bir el çabukluğu hilesidir, ne olacak?” dedi Doktor. Filby ise bize Burslem’de görmüş olduğu bir hokkabazdan söz etmeye çalıştı ama daha girizgâhını bitirmeden Zaman Yolcusu geri döndü ve Filby’nin anekdotu bir sonuca varmadan dağıldı.

Zaman Yolcusu elinde küçük bir çalar saat büyüklüğünde, çok zarif işlenmiş madeni bir kafes tutuyordu. İçinde fildişi, kristalleşmiş şeffaf bir madde vardı. Ve şimdi açıkça ifade etmeliyim ki, çünkü bunun ardından gelenler –insan onun açıklamalarını kabul etmediği sürece– kesinlikle açıklanamaz şeylerdi. Odanın içinde çevreye saçılmış olan sekizgen masalardan birini aldı ve onu, iki ayağı şömine kiliminin üstüne gelecek şekilde ateşin önüne yerleştirdi. Mekanizmayı bu masanın üzerine koydu. Sonra bir sandalye çekti ve oturdu. Masada bunun dışında yalnızca, canlı ışığı tamamen modelin üzerine düşen siperli bir lamba vardı. Ayrıca çevrede, belki de düzinelerce mum vardı, ikisi şömine rafındaki pirinçten mum çubuklarında, birkaçıysa duvarlardaki şamdan desteklerinde; öyle ki oda parlak bir biçimde aydınlanmıştı. Ateşe en yakın olan alçak koltuğa oturdum ve onu Zaman Yolcusu ile şöminenin arasına gelecek biçimde öne çektim. Filby onun arkasına oturup, omzunun üzerinden baktı. Doktor ve Eyalet Başkanı onu sağ profilinden seyrediyordu, Psikolog da soldan. Çok Genç Adam, Psikolog’un arkasında durdu. Hepimiz tetikteydik. Ne kadar ustaca inandırıcı kılınmış ve ne kadar hünerli bir biçimde yapılmış olursa olsun, herhangi çeşit bir gözbağ-

nın bu şartlar altında bizim üzerimizde oynanabilmesi bana inanılmaz geliyor.

Zaman Yolcusu önce bize, sonra da mekanizmaya baktı. “Ee?” diye sordu Psikolog.

Dirseklerini masaya dayayıp, ellerini aygıtın üzerinde birleştirerek, “Bu küçük çalışma yalnızca bir model,” dedi. “Bu, benim zamanda yolculuk edecek bir makineye dair planım. Oldukça çarpık durduğunu ve şu kolun çevresinde tuhaf bir şekilde titreyen bir görünüşü olduğunu fark edebilirsiniz, sanki bir şekilde gerçek değilmiş gibi.” Parmağıyla o kısmı gösterdi. “Ayrıca burada ve şurada ufak birer beyaz manivela bulunuyor.”

Doktor sandalyesinden kalktı ve aygıtı uzun uzun baktı. “İşçiliği çok güzel,” dedi.

“Bunu yapmak iki yılımı aldı,” diye biraz sertçe karşılık verdi Zaman Yolcusu. Hepimiz Doktor’un yaptığını taklit etmiş olduğumuzda şöyle dedi: “Şimdi, şunu açıkça anlamanızı istiyorum ki, bu manivelaya basınca makine geleceğe yollarır, öteki de hareketi tersine çevirir. Bu eyer, pilotun koltuğunu temsil ediyor. Az sonra manivelaya basacağım ve makine fırlayıp gidecek. Gözden kaybolacak, gelecek zamana geçecek ve yok olacak. Alete iyice bir bakın. Masaya da bakın ve bu işte hiçbir hile bulunmadığından emin olun. Bu modeli harcadıktan sonra bana şarlatan denmesini istemiyorum.”

Belki bir dakikalık bir suskunluk oldu. Psikolog benimle konuşacak gibi oldu, sonra vazgeçti. Derken Zaman Yolcusu parmağını manivelaya doğru uzattı. “Hayır,” dedi birden. “Bana elinizi verin.” Psikolog’a dönerek adamın elini kendininkinin içine aldı ve ondan işaret parmağını uzatmasını istedi. Böylece, örnek zaman makinesini ebedi yolculuğuna yollayan Psikolog’un kendisi olacaktı. Hepimiz manivela-

nın döndüğünü gördük. Ortada hiçbir hile olmadığından kesinlikle eminim. Bir rüzgâr esti ve lambanın alevi titredi. Şömine rafındaki mumlardan biri söndü ve küçük makine aniden kendi çevresinde döndü, seçilmez oldu, hafifçe kayıp giden, piriç ve fildişinden bir anafor gibi, sanki bir ikincisinin hayaleti gibi görüldü, gitti ve yok oldu! Lambayı saymazsak masa boştu.

Bir dakika boyunca kimse sesini çıkarmadı. Neden sonra, Filby çok şaşırıldığını söyledi.

Psikolog uyuşmuşluğunu attı üzerinden ve birdenbire masanın altına baktı. Zaman Yolcusu buna katıla katıla gülererek, Psikolog'unkini hatırlatan tavırla sordu: "Ee?" Ayağa kalkarak şömine rafının üzerindeki tütün kavanozuna gitti ve arkası bize dönük bir halde, piposunu doldurmaya başladı.

Birbirimize bakıyorduk. "Şu işe bakın," dedi Doktor. "Bunda ciddi misiniz? Bu makinenin zamanda yolculuk yaptığına cidden inanıyor musunuz?"

Ateşteki bir tahta parçasını yakmaya eğilirken, "Kesinlikle," dedi Zaman Yolcusu. Ardından piposunu yakarken dönüp Psikolog'un yüzüne baktı. (Psikolog aklını oynatmadığını göstermek için kendi kendine bir puro aldı ve ucunu kesmeden yakmaya çalıştı.) "Dahası, orada hemen hemen bitmiş, büyük bir makinem var," -laboratuvarı gösterdi- "ve o kurulduğu zaman kendi başıma bir yolculuğa çıkmaya niyetliyim."

"O makinenin geleceğe yolculuk ettiğini mi söylemek istiyorsunuz?"

"Geleceğe ya da geçmişe, hangisine olduğunu kesin olarak bilmiyorum."

Bir anlık duraklamadan sonra Psikolog'a ilham geldi. "Eğer bir yere gitmişse, geçmişe gitmiştir."

“Niçin?” diye sordu Zaman Yolcusu.

“Çünkü uzayda hareket etmediğini farz ediyorum ve eğer geleceğe gitseydi, bizim zamanımızdan geçmiş olması gerektiğinden, bütün bu zaman boyunca hâlâ burada olurdu.”

“Ama,” dedim ben, “eğer geçmişe gitmişse bu odaya ilk girişimizde görünürdü ve burada bulunduğumuz geçen perşembe günü ve ondan önceki perşembe ve ondan önceki ve böyle sürüp giderdi bu!”

Eyalet Başkanı, Zaman Yolcusu’na dönerek, bir tarafsızlık edasıyla, “Ciddi itirazlar bunlar,” dedi.

“Hiç de değil,” dedi Zaman Yolcusu, sonra Psikolog’a döndü, “Sen düşünürsün. Bunu sen açıklayabilirsin. Algı eşliğinin altında sunumdur bu, bilirsiniz işte, seyrelmiş sunum.”

“Elbette,” dedi Psikolog ve bizleri rahatlattı. “Bunu düşünmeliydim. Yeterince açık, üstelik paradoksu anlamaya yardımcı oluyor. Dönen bir tekerleğin jantı veya havada uçan bir kurşun gibi... Onu ne görebilir ne de değerlendiriliriz. Eğer zamanın içinde bizim olduğumuzdan elli kat, yüz kat daha hızlı gidiyorsa, biz bir saniyeyi geçerken o bir dakika geçiyorsa yarattığı izlenim tabii ki, -zamanda yolculuk ediyor olmasaydı her nasıl olacak idiyse- onun yalnızca ellide biri veya yüzde biri olacaktır. Bu yeterince açık.” Elini daha önce makinenin olduğu boşlukta gezdirdi. “Görüyor musunuz?” dedi gülerek.

Oturduk ve bir dakika kadar boş masayı seyrettik. Sonra Zaman Yolcusu bize bütün bu olan biten hakkında ne düşündüğümüzü sordu.

“Bu gece bakınca, yeterince mantıklı görünüyor,” dedi Doktor, “ama yarına kadar bekleyin. Sabahın sağduyusunu bekleyin.”

“Zaman Makinesi’nin kendisini görmek ister misiniz?”

diye sordu Zaman Yolcusu. Ve aynı anda lambayı eline alarak, laboratuvarına çıkan, hava akımı kuvvetli uzun koridorda yürüdü. Titreşen ışığı, onun siluet halindeki geniş, tuhaf kafasını, gölgelerin dansını, hepimizin kafası karışık ama inanmaz bir halde onu nasıl izlediğimizi ve orada, laboratuvarda gözlerimizin önünde kayboluşunu gördüğümüz küçük mekanizmanın daha geniş bir haliyle nasıl karşılaştığımızı dün gibi hatırlıyorum. Bazı parçaları nikkeldi, bazıları fildişinden, bazı parçalarıysa mutlaka kaya kristalinden törpülenmiş veya kesilmişti. Alet genel olarak tamamdı, ancak bükülmüş, kristal kollar sıranın üstünde, birkaç çizim kâğıdının yanında bitmemiş halde duruyordu. Daha iyi bakabilmek için bir tanesini aldım. Kuvars kristali gibi görünüyordu.

“Buraya bak,” dedi Doktor. “Tamamen ciddi misin? Yoksa bu da geçen Noel’de bize gösterdiğin hayalet gibi bir numara mı?”

“Bu makine sayesinde,” dedi Zaman Yolcusu, lambayı yukarıda tutarak, “zamanı keşfetmeye kararlıyım. Yeterince açık mı? Hayatımda hiç bu kadar ciddi olmamıştım.”

Hiçbirimiz buna nasıl tepki vereceğimizi pek kestiremedik.

Doktor’un omzunun üzerinden Filby’nin bakışını yakaladım, ağırbaşlı bir tavırla bana göz kırptı.

2

O gün hiçbirimiz Zaman Makinesi'ne pek inanmadık galiba. Aslına bakılırsa, Zaman Yolcusu kolay kolay inanılmayacak kadar zeki olan şu adamlardan biriydi; onunla ilgili her şeyi kavradığınızı asla hissedemez, her zaman kurnaz bir ihtiyattan, görünür içtenliğinin arkasında pusuda bekleyen bir hinlikten kuşkulanırdınız. Modeli bize Filby göstermiş ve aynen Zaman Yolcusu'nun kullandığı kelimelerle konuyu bize o açıklamış olsaydı, ona karşı çok daha az bir şüphecilik sergilerdik. Çünkü onun dürtülerini anlamış olurduk; Filby'yi bir kasap bile anlayabilir. Ama Zaman Yolcusu'nun doğasında mantıksız arzular bolca bulunduğundan, ona güvenmiyorduk. Ondan daha az yetenekli bir adamı meşhur edecek şeyler onun ellerinde birer hileydi sanki. Her şeyi kolaylıkla yapabilmek bir hatadır. Onu ciddiye alan ciddi insanlar onun tavırlarından asla emin olamıyorlardı; onunlayken, hüküm verme konusundaki ünlerine güvenmenin, boşa kürek sallama anlamına geldiğinin her nasılsa farkındaydılar. Bu yüzden, o perşembe ile bir sonraki arasında geçen günlerde, zamanda yolculuk hakkında hiçbirimizin pek konuştuğunu sanmıyorum; doğurduğu tuhaf ihtimaller şüphesiz çoğumuzun aklından geçmiş olsa da. Görünüşte mantıklı ancak gerçekleşmesi inanılmaz oluşu, insanı garip bir biçimde anakronizm ve büsbütün bir karmaşıklığa da-

vet edişi... Kendi adıma konuşmam gerekirse, benim aklım hâlâ modelin yaptığı numaradaydı. Bunu Doktor’la tartıştığımı anımsıyorum, onunla cuma günü Linnaean’da karşılaşmıştım. Tübingen’de buna benzer bir aleti daha önce görmüş olduğunu söylüyor ve mumun sönmemesinin üzerinde fazlasıyla duruyordu. Ne var ki, hilenin nasıl işlediğini açıklayamıyordu.

Ertesi perşembe günü Richmond’a yeniden gittim –galiba Zaman Yolcusu’nun en müdavim konuklarından biriydim ben– ve geciktiğimden, dört beş adamı onun oturma odasında çoktan sıraya girmiş buldum. Doktor, bir elinde bir kâğıt parçası, öteki elinde saatle, ateşin önünde ayakta duruyordu. Gözlerim Zaman Yolcusu’nu ararken, “Saat yedi buçuk oldu,” dedi Doktor, “İyisi mi biz yemeğe başlayalım, ne dersiniz?”

“... nerede?” diye sordum, ev sahibimizi kastederek.

“Yeni mi geldiniz? Çok tuhaf. Kaçınılmaz olarak gecikti. Bu notta bana, eğer yediye kadar dönmezse yemeğe başlamamızı söylüyor. Gelince açıklayacakmış.”

“Yemeği soğutmak yazık olur,” dedi, çok tanınmış bir günlük gazetenin Editörü; bunun üzerine Doktor zili çaldı.

Doktor’u ve beni saymazsak bir önceki akşam yemeğine katılmış olan tek kişi Psikolog’du. Geriye Blank, daha önce sözü geçen Editör, gazeteci olduğu kesin biri ve sessiz, mahcup, sakallı bir adam kalıyordu; onu tanıımıyordum ve gözlemleyebildiğim kadarıyla o, bütün akşam boyunca ağzını hiç açmadı. Yemek masasında Zaman Yolcusu’nun yokluğuyla ilgili bazı rivayetler dönüyordu, ben de yarı şaka yarı ciddi, zamanda yolculuk ettiği olasılığını ortaya attım. Editör bunun kendisine açıklanmasını istedi. Bunun üzerine Psikolog o hafta içinde tanık olduğumuz o “usta işi paradoks ve hileyi” kabataslak ve ruhsuzca aktarmaya gö-

nüllü oldu. Koridor tarafındaki kapı yavaş ve sessizce açıldığında anlatısının ortasındaydı. Yüzüm kapıya dönüktü, onu ilk gören ben oldum. “Merhabalar!” dedim, “Nihayet!” Kapı daha da açıldı, karşımızda Zaman Yolcusu duruyordu. Hayretten bir çığlık attım. Onu benden sonra gören Doktor, “Aman Tanrım! Neler oldu, dostum?” diye haykırdı. Ve masadakilerin hepsi kapıya doğru döndü.

Perişan bir haldeydi. Kolları yeşile bulanmış olan ceketi tozlu ve kirliydi; saçları başı dağınmıştı ve bana biraz kırılmış gibi geldi; ya toz ve kirden ya da rengi gerçekten solduğu için böyleydi. Yüzü hayalete dönmüştü; çenesinde kararmış bir kesik vardı, yarı iyileşmiş bir kesikti bu; bitkin ve gergin görünüyordu, anlaşılacak çok acı çekmişti. Kapı eşiğinde bir an duraksadı, ışık gözlerini kamaştırmıştı sanki. Sonra odaya girdi. Ancak yürümekten tabanları şişmiş kaldırım serserilerinde gördüğüm bir aksaklıkla yürüyordu. Konuşacağını umarak, sessizce onu seyrediyorduk.

Tek kelime etmedi, zorlukla masaya geldi ve şaraba doğru bir hamle yaptı. Editör bir bardak şampanya doldurdu ve ona doğru itti. Zaman Yolcusu bardağı bir dikişte bitirdi, ona yaramış olmalı ki masada göz gezdirirken yüzünde o eski gülümsemesinin hayaleti dolaştı. “Tanrı aşkına, başına ne geldi, dostum?” diye sordu Doktor. Zaman Yolcusu onu duymuyor gibiydi. Belirgin bir şekilde dili sürçerek, “Sizleri rahatsız etmeyeyim,” dedi. “Ben iyiyim.” Durdu, biraz daha içki almak için bardağını uzattı ve yine bir dikişte bitirdi. “Güzel,” dedi. Gözleri parladı ve yanaklarına hafiften bir renk geldi. Durgun bir onaylamayla bakışları bizim yüzlerimizde gezindi, sonra sıcak ve rahat olan odada dolaştı. Ardından yine konuştu, kelimelerinin arasında sanki hâlâ yavaşça ve ihtiyatla ilerliyordu. “Yıkayıp giyineceğim, sonra

aşağı iner ve her şeyi açıklarım... Bana o pirzoladan biraz ayırın. Bir parça et için canımı veririm...”

Nadiren uğrayan bir ziyaretçi olan Editör’e baktı ve ona iyi dileklerini sundu. Editör bir soru soracak oldu. “Az sonra anlatacağım,” dedi Zaman Yolcusu. “Ben... çok tuhaf bir haldeyim! Bir dakika içinde toparlanırım.”

Bardağını masaya koydu ve merdiven kapısına doğru yürüdü. Topallaması ve ayaklarını yere vururken çıkardığı yumuşak adımların sesi yine dikkatimi çekti ve o dışarı çıkarken durduğum yerden onun ayaklarını gördüm. Ayaklarında yırtık pırtık, üzerinde kan lekeleri olan bir çift çorap vardı o kadar. Kapı onun arkasından kapandı. Onu izlemeye niyetli gibiydim, sonra kendi için titizlenilmesinden ne kadar nefret ettiğini anımsadım. Bir an için dalgınlaştım. Derken, (alışkanlığından ötürü) her şeyi süsleyip abartan Editör’ün şöyle dediğini duydum: “Değerli Bir Bilim Adamının Hayret Verici Davranışı.” Bu benim dikkatimi yeniden, göz alıcı yemek masasına çevirdi.

42

“Nedir oyunun adı?” diye sordu Gazeteci. “Acemi Dilenci’yi mi oynuyordu? Ben anlamadım da.” Psikolog’un bakışlarıyla karşılaştım ve onun yüzünde kendi aklımdan geçenleri okudum. Zaman Yolcusu’nun yukarıda acıyla topalladığını düşünüyordum. Benden başka kimsenin, onun aksadığını fark ettiğini sanmıyorum.

Şaşkınlığından tamamıyla ilk sıyrılan Doktor oldu, sıcağın bir tabak için hemen zili çaldı; Zaman Yolcusu, akşam yemeği sırasında ortada uşakların beklemesinden nefret ederdi. Bunun üzerine Editör homurdanarak çatal bıçağına yöneldi, Suskun Adam da onu taklit etti. Akşam yemeği kaldığı yerden, yeniden başlamıştı. Arada meraklı suskunluklar olsa da kısa bir süre her kafadan bir ses çıktı; Editör’ün merakıysa sonradan daha ateşli bir hal aldı. “Dostumuz

böyle geçişlerle mütevazı gelirine katkıda mı bulunuyor? Yoksa dönem dönem Nebukadnezar'a mı dönüşüyor?" diye sordu. "Ben bunun o Zaman Makinesi ile ilgili olduğundan eminim," dedim ve Psikolog'un geçen toplantı hakkında anlattıklarına kaldığı yerden devam ettim. Yeni konukların inanmadıkları açıldı. Editör itirazlar ediyordu. "Ne demek zaman yolculuğu? İnsan bir paradoksun içinde yuvarlanmakla üstünü başını toza bulayamaz, öyle değil mi?" Ama sonradan, fikir aklına yatınca mizaha sığındı. Gelecekte hiç elbise fırçası yok muydu? Gazeteci de hiçbir koşulda inanmayacaktı ve bütün olup bitene alaylar yağdırma kolaylığında Editör'e o da katıldı. İkisi de yeni tip gazetecilerden di; çok neşeli, saygısız genç adamlardı. "Yarıdan sonraki gün haberlerimizde özel muhabirimiz bildiriyor," diyordu Gazeteci -daha ziyade bağırıyordu- ki, Zaman Yolcusu geri döndü. Olağan akşam kıyafetlerini giymişti ve bitkin görünüşünü saymazsak, beni ürküten o değişiklikten eser kalmamıştı.

"Baksana," dedi Editör şen şakrak, "bu çocuklar senin gelecek haftanın içlerine doğru bir yolculukta bulunduğu-nu söylüyorlar! Bize küçük Rosebery hakkında her şeyi anlattırırın değil mi? Ne kadar para istersin?"

Zaman Yolcusu tek kelime konuşmadan, kendine ayrılmış olan yere geldi. Eskiden olduğu gibi, sessizce gülümse-di. "Pirzolan nerede?" dedi. "Çatalı yeniden ete saplayabilmek ne mutluluk!"

"Hikâye ne olacak!" diye bağırıldı Editör.

"Başlatma hikâyene!" dedi Zaman Yolcusu. "Yiyecek bir şeyler istiyorum. Damarlarıma biraz pepton girmeden ağzımı açmayacağım. Teşekkürler. Ve tuz lütfen."

"Bir kelime," dedim, "Zamanda yolculuk mu ediyordunuz?"

Ağızı dolu, başıyla onaylayarak, “Evet,” dedi Zaman Yolcusu.

“Kelimesi kelimesine bir aktarımın satırına bir şilin veririm,” dedi Editör. Zaman Yolcusu bardağını Suskun Adam’a doğru uzattı ve tırnağıyla çınlattı; bunun üzerine, aval aval onun yüzüne bakmakta olan Suskun Adam birden irkildi ve ona şarap doldurdu. Yemeğin geri kalanı sıkıntılı bir havada geçti. Bana gelince, dilimin ucuna sorular gelip durdu ve bu durumun diğerleri için de geçerli olduğunu söylemekten çekiniyorum. Gazeteci, Hettie Potter fıkraları anlatarak gergin ortamı yumuşatmaya çalıştı. Zaman Yolcusu bir berduşun iştahıyla tüm dikkatini yemeğe vermişti. Doktor bir sigara tütürüp yan gözle Zaman Yolcusu’nu seyrediyor, Suskun Adam ise her zamankinden daha beceriksiz bir görünümde, sırf sinirden, düzenli ve kararlı bir şekilde şampanya içiyordu. Zaman Yolcusu nihayet tabağını bir kenara itti ve bize baktı. “Sanırım size bir özür borçluyum,” dedi. “Açlıktan ölüyordum neredeyse. Açıkçası yaşadıklarım inanılmazdı.” Eliyle bir puroya uzandı ve ucunu kesti. “Ama tütün salonuna geliniz. Yağlı tabakların üzerinden anlatılmayacak kadar uzun bir hikâye bu.” Ve geçerken zili çalarak bitişik odaya götürdü bizi.

Koltuğuna yaslandı ve bana döndü, üç yeni konuğu kastederek, “Blank, Dash ve Chose’a makineden bahsettiniz mi?” diye sordu.

“Ama bunların hepsi yalnızca paradoks,” dedi Editör.

“Bu gece tartışamayacağım. Sizlere hikâyeyi anlatırım, dert değil; ama tartışamam. Ben,” diye devam etti, “istediğiniz gibi, başıma gelenleri anlatacağım size, ancak sözümü kesmekten sakınmalısınız. Anlatmak istiyorum. Hem de nasıl. Çoğu size yalan gelecektir. Olsun! Ama hepsi gerçek, her kelimesi, harfi harfine. Saat dörtte laboratuvarımday-

dım ve o zamandan beri... sekiz gün yaşamışım... hiçbir insanoğlunun yaşamadığı sekiz gün! Tükendim, ama bütün her şeyi sizlere anlatıp bitirmeden uyumam. Sonra yatağa giderim. Ama sözümü kesmek yok! Anlaştık mı?”

“Anlaştık,” dedi Editör. Biz de tekrarladık; “Anlaştık.” Ve Zaman Yolcusu benim öne sürdüğüme benzeyen hikâyesini anlatmaya koyuldu. İlk başlarda sandalyesine yaslanmış, canından bezmiş bir halde konuşuyordu. Sonradan canlandı. Bunları yazarken onun halini tarif edebilmekte kalem ve kâğıdın kifayetsizliğini –her şey bir yana, kendi acizliği mi– nasıl hissettiğimi bir bilseniz. Yeterli dikkati vererek okuduğunuzu farz edeceğim ama sizler ne konuşanın ufak lambanın parlak çemberindeki solgun ama samimi yüzünü görebilir ne de sesinin vurgulamalarını duyabilirsiniz. Yüz ifadesinin, hikâyesinin dönemeçlerini nasıl izlediğini tahmin dahi edemezsiniz! Biz dinleyicilerin çoğu gölgedeydik, çünkü tütün salonundaki mumlar yakılmamıştı ve yalnızca Gazeteci’nin yüzü ile Suskun Adam’ın dizlerinden aşağısı aydınlanıyordu. Başlangıçta arada birbirimize bakıyorduk. Bir süre sonra bunu yapmayı bıraktık ve yalnızca Zaman Yolcusu’nun yüzüne baktık.